

С. Г. Карпенчук

Макаренко Антон Семенович

МАКАРЕНКО Антон Семенович (01(13). 03. 1888, м. Білопілля Сум. пов. Харків. губ., нині Сум. обл. – 01. 04. 1939, Москва) – педагог, письменник. Закін. Кременчуц. міське училище й пед. курси при ньому (нині Полтав. обл., 1905), Полтав. учител. інститут (1917). Учителював 1911–14 у м-ку Крюків (нині у складі м. Кременчук) й на станції Долинська (нині Кіровогр. обл.). У 1917–20 завідував залізнич. училищем у Крюкові та міським училищем у Полтаві. У 1920–26 керував [Колонією імені Максима Горького](#), створеною для перевиховання малоліт. правопорушників і безпритульних побл. с. Ковалівка (нині Полтав. р-ну Полтав. обл.), яку 1926 переведено до м-ка Куряж під Харковом (нині с. Куряжанка Дергачів. р-ну Харків. обл.). Від 1927 поєднував роботу в труд. колонії з організацією дит. Комуни імені Ф. Дзержинського в передмісті Харкова, 1928–35 був її зав. 1935 призначений зав. навч.-вихов. частини труд. колоній України і переїхав до Києва, до 1937 працював в апараті НКВС УРСР (виконував функції заст. нач. відділу труд. колоній). Водночас 1936 керував колонією для неповнолітніх у м. Бровари (Київ. обл.). 1937 переїхав до Москви й присвятив себе літ. та громад.-пед. діяльності. Наук.-пед. спадщина М. збагатила найважливіші аспекти пед. науки: пед. логіку; теорію про шкіл. колектив та органи колективу, внутрішньоколектив. стосунки, перспективи колективу та особистості; теорію про педагогіку прямої й колектив. дії, індивідуал. підхід до вихованців; про структуру, традиції колективу, взаємини в ньому, труд. виховання, виховання в грі, організацію позанавч. і позашкіл. діяльності; про фіз. культуру, спорт, туризм, етику й виховання моралі, естет. виховання й культуру поведінки; про дисципліну, режим, заохочення й покарання вихованців у школі тощо. Він розробив теорію й методику виховання, поєднав навчання учнів з продуктив. працею, розвинув оригін. теорію сімей. виховання. Був новатором інтенсив. педагогіки. У своїй діяльності

керувався положенням про те, що найкращий шлях до виховання – створення таких умов, застосування такої вихов. технології, коли вихованці водночас перебувають і в становищі вихователів. І в колонії, і в комуні він послідовно реалізував високоефектив. самоврядування вихованців, що й забезпечило відповідні результати. М. вважав, що у вихованні методика не може бути догмою. Усе залежить від обставин, часу, особливостей особи й колективу, від таланту й підготовки вихователів. Пед. ідеї М. були суголосні ідеям представників реформатор. руху кін. 19 – поч. 20 ст. – борців за «нову школу» – «Школа-господарство», «Школа-життя», «Школа-комуна» тощо. Інтерес до постаті М. та його методів виховання й навч. виявляють педагоги Німеччини, Японії, США та ін. 1991 створ. Макаренківську асоціацію Міжнародну, яку від 2013 очолює проф. рим. університету «La Sapienza» Н.-С. де Куміс. М. – чл. СП СРСР (1934), автор низки худож. творів з проблем виховання: «Марш 30-го року» (1932), «Педагогічна поема» (1933; 1935), «Книга для батьків» (1937), «Прапори на баштах» (1938), «Лекції для батьків» (1940). Повне видання праць українською мовою здійснено в 7-ми томах («Твори», К., 1953–55), рос. мовою – у 8-ми томах («Педагогические сочинения», Москва, 1983–86).

Рекомендована література

1. Ніжинський М. Життя і педагогічна діяльність А. С. Макаренка. К., 1967;
2. А. С. Макаренко: Указ. трудов и лит-ры о жизни и деятельности. Москва, 1978;
3. Гриценко Л. Личностно-социальная концепция А. С. Макаренко в современной педагогике (Сравнительный анализ отечественного и зарубежного макаренковедения). Волгоград, 1997;
4. Абаринов А., Хиллиг Г. Испытание властью: Киевский период Макаренко (1935–1937). Марбург, 2000;
5. Дічек Н. Макаренко і світ: аналіз англomовних студій. К., 2005;
6. Карпенчук С. Синтез у педагогічному досвіді А. С. Макаренка: контекстуальний аналіз. Р., 2008;
7. Гетманец М. Ф., Гетманец І. О. «Я – писатель Макаренко». Х., 2011.

Бібліографічний опис:

Макаренко Антон Семенович / С. Г. Карпенчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-60599>. – Останнє поновлення : 16 трав. 2024.

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).